

Dinsdag 14 maart 1916 – ochtendeditie

Belgisch minister overleden.

Havre, 13 maart. Davignon, voormalig minister van buitenlandse zaken en onlangs benoemd tot minister van de gezondheidsdienst, is vanochtend te Nice, waarheen hij zich had begeven om rust te nemen, overleden.

Davignon is lange jaren kamerlid voor Verviers geweest en de laatste 10 jaar minister. Hij is 67 jaar geworden.

Memoranda (KVdW).

21/24 februari.

Mijn oude makker de miljonair, eigenlijk bedelaar van ambacht, is een echt Brussels type aan het worden. Het geeft hem recht, zo niet op uw belangstelling, dan toch op een plaats in deze gedenkwaardigheden van Brussel onder de oorlog.

Niet dat hij onder de oorlog, of ten gevolge ervan, miljonair zou zijn geworden, of bedelaar. Zo menige gedaantewisseling hebben wij zien gebeuren, die op haar Ovidius wacht, van ingenieurs die aardappelwoekeraars, van wisselagenten die importeurs van stearinekaarsen werden. Maar mijn oude makker was miljonair als bij geboorterecht, en het is op dat geboorterecht dat hij zich beroept om, liever dan elk ander, het ambacht van bedelaar uit te oefenen, ook buiten het excuus van de oorlog, hij die trouwens te hooghartig is om welk excuus ook voor zijn daden en overtuigingen op te geven of zelfs maar te zoeken. De oorlog zou dan ook een kwalijk gevonden voorwendsel tot voorstelling zijn, indien hij mijn vriend in zijn houding van miljonair bedelaar niet had verstokt of hem althans een meer uitdrukkelijk uitzicht van zulke verstoktheid gegeven had, in

zulke mate dat het algemeen opvalt, en van hem, zoals ik zegde, een Brussels straattype aan het maken is. Hoe zou het niet? Het zeldzamer worden van alle afleiding en de grotere aandachtsspanning die er het gevolg van is, en anderdeels het onmiskenbare deel dat zelfs de meest overtuigende bedelaars in de expansie der algemene armoede hebben (deel dat ze trouwens met aangedikte, haast brutale filosofie dragen, al was die algemene armoede iets als een revanche van hen), die beide factoren in het Brusselse leven op straat werken het omschepen tot archetype van zelfs het nederigste individu doeltreffend in de hand. En nu moet ik wel bekennen: nederig is mijn oude makker allesbehalve, waar zijn bijzondere zin voor ironie en galgenhumor, voordeligste zijden van het cynisme dat hij aan zijn levensomstandigheden ruimschoots kon ontlenen, hem die geheel onmogelijk zou hebben gemaakt.

Een straattype: ieder kent thans zijne smalle gestalte met de naar voren gestoken schouders en gestrekte nek, als van vigilantenknollen en fatterige blasés; houding van fatalistisch moede arbeid of onontkomelijk weelderige verveling. Zij zou volkomen passen bij de zeer ingewikkelde voorstelling die hij van eigen psyche heeft, was het niet dat hij de ongelukkige gewoonte had aangenomen veel te snel te lopen, alsof hij het werkelijk druk had, of wilde ontsnappen aan onkiese geldschuimers; hetgeen hem het uitzicht geeft van iemand die in het zweet zijns aanschijns het dagelijkse brood verdienen moet; al is dit nu weer te billijken door de schijn, die hij gaarne aanneemt, van een financier die in voordelige beleggingen niemand achter wil zijn. Gelukkig is daar zijn gelaat, dat alle mogelijke dubbelzinnigheid voor eeuwig en overtuigend uitwissen komt: onder de snor, die weinig korter is dan die van Gustave Flaubert, en als bij deze een uiterst zuiver getekende mond overschaduwet, die pruilt als bij een flirtend meisje en tevens misprijzend staat als bij een bankadministrateur, al is hij vlezig en op het sensuele af beweeglijk,

onder de snor, zeg ik, hangt het lange sigarettenpijpje, gemaakt uit het dijbeen van een albatros, waarin de sigaret van een fijn merk, maar die, vanwege de gedwongen zuinigheid, nooit brandt: teken als van lusteloos genieten die een inspanning gelijkt, waar men nu eenmaal niet buiten kan, en die bij de last hoort van het leven. Is het de last van het leven die, achter het lorgnet waar een der glazen helaas ongeneeslijk van gebarsten is, maar wiens zwartijzeren omranding van ver als schildpadschelp aandoet, is het de levenslast die zijn oogleden verzwaart zodat zij de sprieterige, onwillekeurig schrandere, en in zijn beste dagen werkelijk ondeugende blik bijna geheel verhelen? Die ogen heb ik sigarenstompjes zien zoeken, of althans vinden, zonder dat zij iets van hun nonchalante guitigheid verloren; zonder dat de superioriteit, waar zij zo'n duidelijk bewijs van zijn, er maar één van haar veren bij inschoot. De neus, hij, natuurlijk fijn en gebogen, laat echter niet na, aan het uiteinde te zwellen op nogal burgerlijke wijze; dit echter kan als vergoelijkende correctie gelden van wat in zijn ogen intimiderend werkt en soms kon doen vrezen voor een al te zelfvoldane adel; was het niet dat de koude hem rood pleegt te kleuren, hetgeen strenge censoren tot de misplaatste gissing brengt van overdreven alcoholgebruik (gissing te uitzinniger, daar mijn vriend nooit kroegen bezoekt, waar hij de aanwezigheid van vroegere bekenden kan duchten), was het niet, zeg ik, dat die neus soms wat te karmozijnerig is, men zou hem toeschrijven aan een notaris voor hogere standen, die veel jongelingszonden bij zijn klanten vergeven en zelfs goedmaken kan.

Helaas, ook de huid der anders effen en voordelig gevulde wangen is er niet steeds naar om eerbied te wekken, of die ingenomenheid, die zich gaarne uit in een hartelijke zoen: die huid is onbegrijpelijk grijs, en niet zelden rasperig; zodat men aan armtierige slordigheid denkt, waar alleen al te grote gevoeligheid misschien het scheermes doet vrezen en ontvlieden. Gij zult trouwens hebben gemerkt, dat mijn

vriend nooit zonder handschoenen uitgaat, die men van ver uit gamsleder vervaardigd zou denken, al zijn zij eenvoudig gebreid uit warme wol; het overige van zijn toilet steekt bij dat van de angstvallige volgelingen der fashion slechts hierdoor af, dat men zich enkele seizoenen achteruit moet denken, om vast te stellen dat zij naar de laatste mode zijn; hun kleur, verre van te schreeuwen, vertoont die als versleten soberheid, waar George Brummel zozeer op gesteld was; bruin of zwart, weten zij zich op schouders en aan ellebogen, te tinten met ros of groen; wat de pantalon betreft, mijn vriend heeft voor de eis, dat men de uiterste rand ervan omgeslagen dragen zal, deze nieuwe vorm gevonden, dat hij hem naar binnen omvouwt; hetgeen dit nut oplevert, dat men er aldus de uitrafeling niet van bemerkt. Meen voor het overige niet, dat de garderobe van mijn oude makker zich zou beperken tot één en steeds hetzelfde pak: gisteren nog verzekerde hij mij, dat hij een geklede jas van mij geenszins weigeren zou, in het geval ik lust zou gevoelen er hem een te schenken; “niet”, voegde hij er aan toe, “om hem op straat onmiddellijk af te slonzen, of zelfs maar om hem te gaan verkopen; maar omdat ik binnenkort in stad moet gaan dineren.” Ik weet dat hij ook bij andere vrienden van hem, als ik zijn oude schoolmakers, met een dergelijke verzekering gaan aanbellen is; zodat men, dank aan zijn vooruitzicht en een, bij hem temeer, prijsbare zuinigheid, dat hij per slot van rekening toch miljonair is en blijft, - zodat men in 1920 op zijn rug en aan zijn benen wellicht zien zal, hoe de wintermodes onder de oorlog waren. Hetgeen niet zonder cultureel belang is.

Hoe nu mijn vriend tot die toestand van met grandezza gedragen, maar dan toch wel zeer duidelijke en overigens geenszins geloochende sjofelheid is afgedaald? Het is een hele geschiedenis, die ik u verzwijgen zou, indien ik iets beters te doen had, maar waar de lange luie bezettingsuren mij al de tijd toe verschaffen. Het geval is nogal banaal, maar leerrijk in deze tijd van morele revisie. Mijn

makker speelt er de rol in van een idioot, al is hij dat allesbehalve en genoot hij verzorgde en volledige humaniora. Waaruit ik u verzoek niet het gevolg te trekken, dat humaniteiten te idioter maken, naar zij verzorgder en vollediger zijn. Men kan vinden dat hij al de eigenschappen bezit van de perfecte luiaard, vermits die humaniora hem tot niets beters dan tot de bedelstaf hebben gebracht. Waarop ik u weer antwoorden zal, dat ik minstens zo lui als mijn vriend ben, die, om door de wereld te geraken zonder bedoelde staf, alleen misschien maar had moeten vergeten, dat hij ooit humaniora had gestudeerd: volkomen subjectief oordeel trouwens, dat ik al intrek voor het geheel is geuit; want ik weet dat overwegend standsbesef vooral mijn authentiek miljonair oud-makker liever naar de bedelstaf deden grijpen dan naar welk ander, voor hem vernederend, maar meer renderend ambacht. Waaruit gij weer niet besluiten moet, dat ik de standen afschaffen wil. - Wat ik dan eigenlijk wil? U een geschiedenisje vertellen (vermits ik daar juist de tijd toe heb), dat ik acht vol wijze lessen te zitten; die gij er zelf moogt uit trekken, zo gij daar lust toe hebt en ik het u verzoeken mag ... Ziehier dan.

Zoon van een bekend advocaat, die, zelf zonder noemenswaardig fortuin, getrouwd was met de dochter van een rijk grootindustriële, had hij het ongeluk zijn vader te verliezen op het ogenblik dat hij, negentien jaar oud, zijn middelbare studies behoorlijk geëindigd had. Enig, en daardoor verwend kind, dacht hij er niet aan, een universitair diploma te halen: een bijzondere aanleg voor wat het ook weze, en zelfs voor overtollig geld verteren, voelde hij niet; hij was daarenboven rijk, of zou het later althans zijn, en dan zou hij wel een belegging vinden voor zijn goed en kundigheden.

Intussen leefde hij braaf en zorgeloos, zonder dat hem maar iets kon verweten worden, tenzij, misschien, dat hij niet genoeg dacht aan geld verdienen of uitgeven. - Een jaar nauwelijks na de dood van haar echtgenoot ging zijn moeder een nieuw huwelijk aan met een man

die, veel jonger dan zij, niet veel ouder was dan haar zoon. Deze, onverschillig van karakter, zelfs tegenover zijn moeder, kreeg het niet in het hoofd zich hierover te ergeren; daar werd hem trouwens de tijd niet toe gelaten; de nieuw gehuwden gingen naar Frankrijk wonen; de jongen werd het deel uitgekeerd dat hem toekwam op de, niet zeer grote erfenis van zijn vader; de vader van zijn moeder had echter zijn testament in deze zin vermaakt, dat heel zijn fortuin, waar de moeder alleen het vruchtgebruik van kreeg, op zijn hoofd werd gesteld. Hij bezat voorlopig genoeg om stil en deftig, zonder werken, te leven; en later moest hij miljonair zijn; zodat voor hem geen reden tot hoofdbreken bestond.

Aan voordelig beleggen van zijn geld had hij niet gedacht; toen hem daartoe door een familielid gelegenheid geboden werd. Hij nam, zonder geestdrift en ook zonder achterdocht aan. Een paar jaar verliepen. Zijn intrest werd hem punctueel uitbetaald, zodat hij geen reden zag om zich verder om zijn geld te bekommeren. Hij deed daarop een nieuw, niet-onbelangrijk erfensje: de neef, die zijn fortuin beheerde, wist hem te bewegen ook dat geld in dezelfde zaak te steken. Hij, blij van eventuele zorgen af te zijn, en trouwens volkomen gerust, vroeg niet beter. Het belette niet, dat korte tijd daarop de zaak van die bloedverwant ineens stortte, en heel zijn fortuin in het faillissement meesleurde.

De goede grootvader was intussen gestorven: aan zijn onmiddellijke bijstand viel dus niet meer te denken. Met zijn moeder had hij zo goed als geheel gebroken; na een kortstondige briefwisseling die schaarser werd, had hij niets meer van haar gehoord; voor de begrafenis van haar vader was zij niet eens overgekomen ... Toen hij de krak vernam die al zijn geld verzwolg, schreef hij haar om hulp: haar vrij bitsig antwoord was, dat hij later rijk genoeg zou zijn, vermits haar vader haar alleen vruchtgebruik van zijn fortuin gelaten had, dat hem na haar dood ongerept zou toekomen; dat zij intussen voor hem

niets doen kon, daar haar man grote verliezen had geleden, schulden had moeten maken die moesten aangezuiverd worden, zodat de opbrengst van zijn geld nauwelijks voldoende was om rond te komen. Nu eerst ging hij wat dichterbij naar het leven van zijn moeder informeren: hij vernam hoe diepongelukkig zij was met die slampamper van een tweede echtvriend, wie zij niets kon weigeren. Hij gevoelde medelijden met haar: hij drong niet aan.

Zonder goed te weten wat hij er zoeken wilde, kwam hij naar de hoofdstad wonen. De bloedverwanten die hij er had, hielpen hem een tijdje, maar waren dit alras beu. Hij dacht na, wat hij wel zou kunnen verrichten om in zijn onderhoud te voorzien. Hij had sobere gewoonten, weinig behoeften, leefde zuinig en kuis, reeds toen hij zich enige orgie had kunnen permitteren. Dit was hem van groot nut, - maar toch niet voldoende om niet van honger om te komen. Toen hij naging, wat hem van zijn kundigheden dienstig kon zijn, om aan die eventuele hongerdood te ontkomen, vond hij echter niets. Praktische kennis had men hem nooit gegeven; al zijn schoon Grieks en Latijn had hem sedert onheuglijke tijden begeven, en zou trouwens onvoldoende geweest zijn om er les in te geven. Er viel zelfs niet aan te denken, handelsklerk te worden: daar miste hij opleiding voor; toen hij er aan dacht, agent van een assurantie te worden, waar nog wel gelegenheid toe was, bemerkte hij voor het eerst, dat al de betrekkingen die hij had, en die voor hem de enig denkbare slachtoffers waren, hem kenden als een jongen van veel te goeden huize, dan dat hij zich in deze hoedanigheid bij hen aanmelden kon. Het standsbewustzijn ontwaakte in hem, terzelfder tijd met het gevoel van zijn vernedering. Hij was een "déclassé", hij wist het, en het maakte zijn geval ongeneeslijk ...

Intussen had het diepe ongeluk van zijn moeder haar een nieuwe genegenheid geschonken voor haar zoon. Behoeftte aan liefde keerde haar naar haar kind, nu zij merken moest dat haar tweede man nooit

anders dan haar geld had bemind. Buiten zijn weten om stuurde zij aan haar zoon een maandelijks pensioentje van vijftig frank: meer kon zij ongemerkt niet oversparen. Voor haar zoon was het een Dorado: hij had al zoveel honger geleden, zonder enig vooruitzicht op een dagelijkse boterham; anderdeels wist hij zo goed hoe moeilijk het is, en hoe men er alle fierheid prijs voor geven moet, om aan enige bezigheid te geraken, dat hij vaarwel zei aan alle uiterlijke weelde, en miljonair, als rentenier ging leven ... op een zolderkamertje. Zelfs voor zulke primitieve installatie was zijn frank en half daags onvoldoende: hij nam de filosofische gewoonte aan, zijne vroegere makkers geld af te doen. Zekere dag meende ik, dat het mijn plicht was, hem aan een kleine boetpredicatie te onderwerpen; als antwoord citeerde hij mij glimlachend de cynici, daarna de stoïci, om te eindigen met de grondbeginselen van de christelijke naastenliefde, waarop hij mij geld vroeg voor een reisje naar Oostende: het was vakantietijd, en in geen twee jaar was hij aan zee geweest ...

Toen brak de oorlog uit: gedwongen brak zijn moeder de geldzendingen uit Frankrijk af. Hij deelde het mij mee, met de bevestiging dat ik nu natuurlijk wat meer last van hem zou hebben. Ik bood hem aan, naar een plaatsje voor hem te zoeken, aan de Volksvoeding bv. Hij bedankte mij zonder grote ingenomenheid. Toen hij het plaatsje kreeg, ging hij er één enkele dag naar toe, waarna men hem niet meer terug zag. Ik ontmoette hem; hij groette mij met enige verlegenheid. Toen ik hem vroeg waarom hij aldus afzag van verzekerd dagelijks voedsel, antwoordde hij: "Ach! ik heb zo weinig nodig! Als ik er maar niet als een schooier uitzie ..." Hij rook naar alcohol. Ik deed het hem opmerken, waarop hij verontwaardigd zegde: "Ik mag toch iets hebben om mij te troosten?!" Zonder grote overtuiging, alleen met enig plichtsbesef, zegde ik iets van de troost die men vindt in het werk. Hij haalde zijn schouders op met miljonairmisprijzen, en antwoordde: "Ja, gij misschien, die werk hebt

naar uw zin; maar ik heb talent voor niets, ik; niets, van wat ik heb geleerd, dat mij tot iets kan dienen; en dan, als een borrel mij evenveel troost verschaft als werken!” Daarop nam ik afscheid van hem, zonder goed te weten of hij van zijn standpunt uit geen gelijk had ...

Een andermaal ontmoette ik hem weer: hij vertelde mij, niet zonder aandoening en fierheid, dat hij een kind uit het water had gered. Ik wenste hem geluk. “Ja!” zei hij, “in gewone tijd zou ik gedecoreerd worden; het zou een soort rehabilitatie zijn; ik zou mij weer de vroegere gevoelen. Maar nu ...” Ik zag dat hij weemoedig werd, en daar kan ik bij bedelaars niet tegen. Ik zocht redding in het soort galgenhumor waar hij zich een dankbare specialiteit van gemaakt heeft. “Wil ik u geld lenen voor een eind koord?”, vroeg ik hem, “gij kunt het mij teruggeven in een betere wereld!” “Ik geloof niet in een betere wereld”, was het ongelooflijk antwoord van deze miljonair, die het tot bedelaar had gebracht ...

Nu kent gij hem: gij kent hem beter dan de Brusselaar die langs het boulevard slentert, en hem, in zijn vergroende, maar altijd netjes afgeborstelde jas, de spaarzaam uitgedoofde sigaret tussen de tanden, de grijs gehandschoende handen op de rug, voorbij ziet spoeden als naar een dringend rendez-vous. Ontvlucht hij zijn misère? IJlt hij zijn toekomstige miljoenen tegemoet? Of geeft hij zich alleen wat oefening tot verdrijven van de kou? (Onlangs toonde hij mij onder zijn hagelblank frontje dat hij geen hemd aan had: “Het is in de was”, vertrouwde hij me toe). Hij loopt alleen misschien achter zijn geluk, achter Het Geluk dat voor hem onmogelijk is geworden de dag dat hij sociaal uitgeschakeld werd. Waar vindt hij het verbindingspunt terug? Helaas, niet in zichzelf! En ook niet elders, dan door alles af te leggen wat het leven enige waarde bijzet, als daar is, bijvoorbeeld, waardigheidsgevoel, besef van maatschappelijk nut, voldoening vanwege hulpbetoon aan minder bedeeden ...

Maar genoeg: ik heb beloofd geen zedenlessen te trekken uit een geschiedenis, die alleen bedoelt, u een tijdje bezig te houden.

Gelijk het de Brusselaar bezighoudt, de held ervan voorbij te zien lopen, waarvan hij niets anders denkt dan: "Nog een bedelaar!"

Naar men ons uit Havre meldt zijn de laatste Belgische officieren van gezondheid, Destrée uit Namen en Boland uit Luik, die sedert 23 augustus 1914 als krijgsgevangenen in Duitsland hebben vertoefd, op vrije voeten gesteld en hebben hun dienst bij het leger hervat.

Dinsdag 14 maart 1916 – avondeditie

Berlijn, 13 maart. Officieel: in het algemeen geen verandering in de toestand.

Een klein gevecht bij Wieltje, ten noordoosten van Ieper, eindigde met het terugwerpen van de Engelsen.

Het Crédit foncier de Belgique, te Brussel, keert over het afgelopen jaar 5 procent dividend uit. De Union du crédit de Bruxelles keert eveneens een dividend uit van 5 procent.

De (Belgische) Legerbode schrijft:

Iedereen weet dat sedert een tiental jaren de juffers van Ecaussines de vrijgezellen van gans België op een diner te Ecaussines uitnodigden, ten einde deze in de strikken van het huwelijk te vangen.

Het huwelijksmaal van tweede sinksendag 1915 werd afgeschaft uit hoofde der afwezigheid der "verloofden" die op het front vertoeven,

en meteen omdat er geen vreugdemaal diende plaats te grijpen terwijl onze dapperen te velde staan.

Dat was een gepast besluit. Maar ziehier wat die lieve juffers nog meer tot eer strekt. Zij hebben een vergadering gehouden, in de zaal waar vroeger het zogezegd huwelijksmaal plaats greep en bij eenparige stemmen een motie aangenomen, waarbij zij voortaan onwaardigen verklaren, zij die een dienstweigeraar zouden huwen.

De voorzitter legde bij ieders toejuichingen deze verklaring af:

“Wij zullen een éénarm of een man zonder benen huwen, maar nooit een verrader van het vaderland!”